

UNIVERSITEIT GENT

FACULTEIT POLITIEKE EN SOCIALE WETENSCHAPPEN

Ideologische nationalisatie van lokale verkiezingen? Een kwantitatieve analyse van lokale verkiezingsprogramma's.

Wetenschappelijk artikel

Aantal woorden: 9.938

Nicolas Van de Voorde

Abstract

Research has already proven the existence of nationalization in local politics and concludes that local government depicts increasing similarities with the administrative center. The importance of ideology is often forgotten in that research tradition. This article aims to deepen the knowledge of ideological convergence as a dimension in the nationalization of local politics. The question remains to what degree local party branches use the national election manifesto as a guideline or template for their own manifesto. To offer an answer to that question we introduce the methodology of research involving ideological differences at the national level. A coding scheme is being used to quantify manifestos in order to perform statistical analysis. This technique is being applied to the local party manifestos in this article. Hence we are able to provide a good balance of the nationalization hypothesis. Our results indicate that local party branches are medium nationalized in the ideological sense. Furthermore, the data suggests that cities are less under national constraint and that there is a lot of explanatory force in the dichotomy between traditional and new parties. Especially the new ones guide their local branches strongly as to the content of their manifesto. We can deduce a balance between a national and a local effect.

MASTERPROEF POLITIEKE WETENSCHAPPEN
afstudeerrichting NATIONALE POLITIEK

PROMOTOR: (PROF.) DR. Bouteuca

COMMISSARIS: (PROF.) DR. Schamp

ACADEMIEJAAR 2013 – 2014

Inzagerecht in de masterproef (*)

Ondergetekende,

geeft hierbij toelating / geen toelating (**) aan derden, niet-
behorend tot de examencommissie, om zijn/haar (**) proefschrift
in te zien.

Datum en handtekening

.....

.....

Deze toelating geeft aan derden tevens het recht om delen uit de
scriptie/ masterproef te reproduceren of te citeren, uiteraard mits
correcte bronvermelding.

(*) Deze ondertekende toelating wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het
aantal exemplaren van de scriptie/masterproef die moet worden ingediend.
Het blad moet ingebonden worden samen met de scriptie onmiddellijk na de
kaft.
(**) schrappen wat niet past

Introductie

Onderzoek naar gelijkenissen tussen het lokale en nationale niveau kan gesitueerd worden in twee verschillende stromen van de hedendaagse literatuur. Aan de ene kant van het verhaal staat de idee dat de gemeentelijke stembusgang weinig interesse wekt ten aanzien van nationale figuren en vooral een zaak is van lokale belangen. De laatste decennia is er een trend ontstaan waarbij de gemeenteraadsverkiezingen steeds vaker als *second order elections* worden aanzien. Dit zijn verkiezingen waarbij de contestatie weinig of geen effect heeft op de nationale regeringen en in de praktijk vaak bepaald wordt door lokale overwegingen (Reif & Schmitt, 1980). Niettemin kunnen ze beïnvloed worden door de nationale partijen, die de uitkomst van de lokale of provinciale stemuitslagen trachten te determineren. De Europese en lokale verkiezingen worden als archetypes gezien. Men kan daaruit afleiden dat gemeenteraadsverkiezingen aan kracht inboeten ten opzichte van nationale of federale verkiezingen en hoogstens als een voorspeller worden beschouwd. De degradatie tot tussentijdse verkiezingspoll heeft uiteraard een effect op het lokale partijstelsel. Partijen zouden hun tentakels uitspreiden en hun afdelingen onder de knoet houden om als een coherent en erkenbaar wezen naar de kiezer te stappen. Met dit idee in het achterhoofd roepen nationale oppositiepartijen de lokale stembusgang vaak uit tot uitdaging van de huidige coalitie en voeren een sterk coherente campagne. We denken daarbij vooral aan de laatste gemeenteraadsverkiezingen waarbij de Vlaams-nationalistische N-VA zich opwierp als tegenhanger van het establishment onder het mom van de kracht van verandering. Niet de lokale lijsttrekkers, maar de buste van de nationale partijleider pronkte op de affiches.

Een ander uitgangspunt in de literatuur betreft de idee van nationalisering. Het concept gaat uit van een toename in de gelijkenissen tussen het nationale en het subnationale niveau. Na de eerste ontdekkingen van het fenomeen in de jaren 1960 ontwikkelde zich een hele onderzoekstraditie waarbij men ervan uitgaat dat het lokale overheidsniveau steeds meer overeenkomsten zal vertonen met het bestuurlijke centrum (Schattschneider, 1960). De hoofdstroom in het onderzoek kijkt naar de aanwezigheid en het succes van politieke partijen over het gehele territorium van de staat. Het gaat daarbij na of dit succes gelijkaardig is over de kieskringen heen bij de nationale verkiezingen en of de regionale uitslagen nationale patronen volgen. Oorspronkelijk legde men dus de nadruk op interferentie op basis van electorale resultaten of partijstelsels. Over lokale verkiezingen in andere dimensies van nationalisatie is minder geweten en kreeg ook veel later pas aandacht. Ackaert (2006) breidde de betekenisgeving uit en onderzocht of er overeenstemming kon worden gevonden in de lijstvorming, coalitievorming, het sluiten van voorakkoorden en op ideologisch vlak. We wijzen op de nodige voorzichtigheid voor het extrapoleren van voorgaand onderzoek op de lokale situatie of van electorale nationalisatie op ideologische nationalisatie.

Dit artikel situeert zich dus op het snijpunt van onderzoek naar lokale verkiezingen als tweede-orde verkiezingen en de hypothese dat het lokale speelveld in toenemende mate genationaliseerd is. Daarnaast proberen we ook een tweede lacune in de literatuur in te vullen. We richten ons specifiek op het inhoudelijke luik en gaan na of er bij de lokale verkiezingen kan gesproken worden van ideologische nationalisatie. Die dimensie bleef, met uitzondering van het werk van Ackaert, bijna volledig in de schaduw staan. We beroepen ons wel op de theoretische ondergrond die het nationalisatieonderzoek ons voorlegt. Niettemin komen soms tegengestelde empirische resultaten naar boven. Sommige auteurs vonden absoluut geen indicatie van nationalisatie op basis van historische data (Claggett, Flanigan & Zingale, 1984),

anderen spraken van een grote variantie (Jones & Mainwaring, 2003; Morgenstern, Swindle & Castagnola, 2009). Recente Europese resultaten wijzen dan weer op een duidelijke tendens inzake nationalisatie (Caramani, 2004). Onderzoek in Vlaamse velden nuanceert het verhaal en duidt op een complex fenomeen waarin het lokale niveau zijn eigenheid heeft weten te behouden (Buelens, Rihoux & Deschouwer, 2008; Buelens & Deschouwer, 1996). Kortom, de literatuur omvat een verscheidenheid aan opvattingen en resultaten om de balans licht te doen overhellen richting nationalisatie. Opmerkelijk is wel dat er nog geen bewijs is gevonden van ideologische overeenstemming en dat het enige onderzoek zich beperkt tot het gebruik van surveygegevens zonder naar de inhoud van verkiezingsprogramma's te kijken (Heyndels & Vuchelen, 1994). Dit geeft ons de kans om in dit onderzoeksdomein verder te graven naar meer diepgaande resultaten. We voegen er wel aan toe dat het bestuderen van ideologische overeenstemming moet gezien worden als indicator van nationalisatie en niet als een algemene wetmatigheid (Deschouwer, 1996). Deze studie zal dus met andere woorden als een richtingaanwijzer voor het algemene beeld van nationalisatie fungeren.

Het artikel gaat van start met een uitgebreide bespreking van de literatuur waarbij steeds teruggekoppeld wordt naar de toestand in ons land en de implicatie van de resultaten op onderzoek naar ideologische nationalisatie. In dat theoretische luik gaan we op zoek naar de betekenis van nationalisatie, het bestaande onderzoek en de unieke inhoudelijke invalshoek. In de tweede paragraaf zoomen we in op de gebruikte methodologie, die een meerwaarde vormt voor dit type onderzoek. Om uitspraken te doen over ideologische gelijkenissen introduceren we een gekende techniek bij onderzoek naar ideologie op het nationale vlak, namelijk het gebruik van een codeerschema (Budge, Robertson & Hearl, 1987). Voor het eerst worden lokale electorale programma's gekwantificeerd op basis van een zelf geconstrueerd codeerschema waardoor we inhoudelijke uitspraken kunnen doen over ideologische nationalisatie. Het derde empirische luik bevat een kwantitatieve analyse van onze hypothesen. Het doel is om uit te klaren in hoeverre men kan spreken van ideologische gelijkenissen en welke indicatoren een invloed hebben. Ten slotte is het nog te precair om zonder precedenten een comparatief onderzoeksopzet te hanteren en beperken we ons tot de Vlaamse casus. Het is een uitdaging voor de toekomst om een codeerschema te ontwikkelen dat een vergelijking tussen landen toelaat zonder de lokale eigenheid uit het oog te verliezen.

Het begrip nationalisatie

Voor theoretici is nationalisatie een aantrekkelijk concept. Intuïtief lijkt het aannemelijk dat ons huidig politiek bestel de macht van het centrum uitademt. Vooral de creatie van de nationale economie, de nationale media en de bekende nationale campagnes van presidentskandidaten lijken dit idee te confirmeren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat academici zich reeds lange tijd aangetrokken voelen tot het fenomeen. De invalshoek is soms cross-sectioneel waarbij men onderzoek verricht naar de mate waarop verschillende gemeenten of partijafdelingen op een bepaald moment in de tijd genationaliseerd zijn en welke factoren dit in de hand werken. Dit is de hoofdbrok van het onderzoek. Daarnaast zijn er ook longitudinale studies verschenen die zich afvragen of het fenomeen lineair toe- of afneemt in de tijd en hoe dit kan verklaard worden. Studies in dit onderzoeksdomein kunnen in twee worden opgedeeld. De eerste reeks studies gaat op zoek naar een antwoord op de vraag of er een tendens in nationalisatie terug te vinden valt en op welke niveaus die zich ent. Niet zelden concentreren deze studies zich op het nationale niveau. De oudste studies

kunnen bijvoorbeeld daaronder ingebed worden, zoals ook het onderzoek van Stein Rokkan (1966). In zijn werk schetst hij het proces als een toenemende gelijkenis van lokale en nationale partijsystemen. Hij omschrijft ‘party politicisation’ als “[the] breakdown of the traditional systems of local rule through the entry of nationally organised parties into municipal elections, accompanying processes of modernisation and national integration” (Rokkan aangehaald in: Kjaer & Elklit, 2010). Na de ontdekkingen van pioniers als Rokkan en Schattschneider bleef het opmerkelijk stil rond het fenomeen en leidde het concept een onopvallend leven tot de late jaren 1990 en 2000 (Kasuya & Moenius, 2008). De reden daarvoor is een omgeslagen operationalisering. Traditionele definities van nationalisatie leggen de nadruk op de gelijkenis van verkiezingsresultaten of focussen zich op het partijpolitieke speelveld. Nationalisering wordt gezien als de mate waarin een partij gelijkaardige electorale steun krijgt op verschillende bestuursniveaus (Jones & Mainwaring, 2003). Een recente uitweiding op de centrale as, waarbij men vooral op zoek gaat naar bewijsmateriaal op het centrale niveau, is het onderzoek naar europeanisering. Academics richten zich op de Europese bijzonderheid en vragen zich af of er naast centraal-lokale gelijknissen ook een trend te onderscheiden valt in de centraal-supranationale relaties. De theoretische basis van dat onderzoek is echter volledig gebaseerd op die van de nationalisatie hypothese. Het onderzoek naar de europeanisatie gaat op zoek naar toenemende integratie van West-Europese landen, die onder invloed van hun lidmaatschap bij de Europese Unie en het opkomen van de Europese supranationale democratische ruimte, steeds meer naar elkaar neigen op diverse gebieden (Caramani, 2012). Opnieuw valt op dat de betekenis zich niet enkel beperkt tot het vergelijken van electorale resultaten.

Die as lijkt aan waarde in te boeten. De kernvraag lijkt internationaal positief beantwoord te zijn waarna de focus wordt verlegd. In plaats van op zoek te gaan of het fenomeen bestaat, tracht men steeds meer dimensies bloot te leggen waarop nationalisatie zich zou kunnen uiten. De oorspronkelijke opvatting lijkt zich om te draaien. Hoe meer onderzoekers zich gaan toeleggen op het thema, hoe meer verschillende invullingen men begint te onderscheiden (Flanigan & Zingale, 1984). Eerst uit zich dit in talloze ‘meer gepaste’ omschrijvingen van het fenomeen zoals convergentie, homogenisatie of partij aggregatie¹. Nadien keert men terug naar de kern van de zaak, behoudt men de eenheid in het veld en vult elke auteur de nationalisatiethese verder in met eigen klemtonen. Niettemin gaat de betekenisgeving nog steeds uit van de hypothese dat de eigenheid van het lokale veld afneemt door de toenemende druk tot standaardisatie van het nationale niveau. Men theoretiseert dat er aanwijzingen te vinden zijn bij het vormen van de verkiezingslijst, bij het vormen van lokale coalities of zelfs voorakkoorden. De geprefereerde nationale partner zou bijvoorbeeld om symmetrische redenen ook de lokale meerderheidsvorming kunnen beïnvloeden.

Ten slotte volgen ook academics in de lage landen die interpretatie. Ze gaan verschillende perimeters of invloeden van nationalisatie apart analyseren om achteraf duiding te geven aan het koepelbegrip (Deschouwer, 1994). De studie naar nationalisatie is hier traag en pas in de late jaren 1990 echt op gang gekomen waardoor meteen de toenmalige bocht in de literatuur werd onderschreven. Daarmee bedoelen we dat verschillende segmenten van het concept afzonderlijk worden onderzocht om achteraf samen te gieten in het uiteindelijke verdict van nationalisatie.

¹ Voor een meer exhaustieve lijst verwijs ik naar Caramani (2012).

Het ja-woord?

In dit onderdeel gaan we even kort door op de contrasterende bevindingen die in de onderzoekstraditie te vinden zijn. Die kunnen bovendien als exemplarisch beschouwd worden voor dat type vaststellingen. In onderzoek naar het Amerikaans electoraat bijvoorbeeld, werd voor de periode tussen 1842 en 1970 geen nationaliseringstendens teruggevonden. Electorale swings worden beïnvloed door factoren binnen de kiesdistricten en niet door de impact van het centrum. De hypothese van de pioniers wordt weerlegd en de nationale invloed onbestaand verklaard (Claggett, Flanigan & Zingale, 1984). Het is echter één van de weinige studies die de invloed op het Amerikaans continent naast zich neerlegt. Wanneer het onderzoeksdomein zich uitbreidt, klinken andere echo's. Jones & Mainwaring (2003) beperken zich niet tot de Verenigde Staten maar voegen in hun analyse 17 Zuid-Amerikaanse landen toe. De nationalisatie hypothese wordt dit maal wel aangenomen, zij het wel met een grote variantie tussen landen. Blijkbaar krijgt nationalisatie pas voet aan grond door een aantal contextuele elementen van een systeem en kan men het niet als een mondiale trend beschouwen. Belangrijke meerwaarde van de recentste studies zijn het verklarende karakter. Men beperkt zich niet, zoals de oorspronkelijke theoretici, tot het testen van de hypothese maar tracht de drijvende krachten te ontcijferen (Morgenstern, Swindle & Castagnola, 2009).

De belangrijkste studie op het Europese vasteland gaat akkoord met de vorige bevindingen (Caramani, 2004). Longitudinale data van de laatste 150 jaar in 17 West-Europese landen bracht een duidelijke trend richting nationalisatie naar boven, met opnieuw de nodige geografische verschillen. Chronologisch kende Europa tot het interbellum een sterke opgang tot nationalisatie waarna de storm wat ging liggen en het proces trager doorsijpelde in het politiek landschap. We willen er op wijzen dat de interpretatie zich in deze studies beperkt tot het vergelijken van verkiezingsresultaten en dus electorale nationalisatie.

Wanneer men kijkt naar nationalisatie op lokaal vlak blijkt de internationale literatuur weinig zoden aan de dijk te brengen. Enkel het werk van Kjaer & Elkit (2010) legt de klemtoon op het lokale niveau waarbij bewijsmateriaal werd gevonden dat het lokale partijsysteem gekenmerkt kan worden door nationalisatie. Daarnaast is er ook de studie uitgevoerd door Ennser & Hansen (2009) naar het Oostenrijkse partijlandschap. Zij komen tot de conclusie dat de nationalisatie hypothese enkel kan onderschreven worden wanneer men het lokale niveau buiten beschouwing laat. De gemeentelijke partijsystemen blijken immers minder genationaliseerd te zijn dan men theoretisch zou verwachten. Kortom, er kunnen veel tegengestelde resultaten worden gevonden zowel in de internationale als de Europese literatuur. Een simpel ja-woord op de vraag of er sprake is van nationalisatie schiet te kort omdat men enerzijds onderscheid moet maken tussen de overheidsniveaus en anderzijds voorzichtig moet blijven met het transponeren van electorale naar ideologische resultaten.

Compromis à la belge

Vlaams of Belgisch onderzoek springt op de kar van de bredere betekenisgeving. Het tracht de conclusies van elke dimensie samen te binden tot een algemeen beeld van nationalisatie. Algemeen wordt de Belgische casus gekenmerkt door een sterke nationalisatie tot 1900, die vanaf dat moment afneemt. Reeds vanaf de eeuwwisseling groeien Vlaanderen en Wallonië electoraal uit elkaar, een trend die zich jaar na jaar zal doorzetten. Caramani (2004) karakteriseert België dan ook als één van de meest geregionaliseerde stelsels, een toenemende gelijkens tussen het lokale en het

regionale niveau, die haar hoogtepunt bereikt tijdens de jaren 1960 en 1970². Dit hangt ongetwijfeld samen met de opmars van de regionale partijen en de opsplitsing van de nationale partijen. Ons land wordt getypeerd door twee partijssystemen niet door een twee-partijen systeem. De steun van de kiezers bevindt zich in België homogeen op het regionaal vlak door het ontbreken van een federale of nationale kieskring. Studies die verder worden besproken in dit artikel richten zich vooral op Vlaanderen.

Ackaert (2006) concludeert dat in het noordelijke landsdeel de lokale politiek aan het langste eind blijft trekken. Zowel op basis van ideologie, partijstructuren, coalitie uitkomsten of verkiezingsuitslagen blijkt de dorpsstraat te winnen. Wanneer hij kijkt naar de aanwezigheid van nationale partijen op het lokale niveau en de penetratiegraad wordt wel bewijs gevonden voor een toename van nationale invloed. De andere indicatoren wijzen in de richting van de lokale afdelingen van nationale partijen als winnaar. Die laatsten blijken een grote besluitvormingsautonomie te hebben, dus ook in het samenstellen van hun kiesprogramma.

Het Belgische politiek systeem an sich bevat elementen die geïnterpreteerd kunnen worden als factoren die wijzen op een toenemende alsook afnemende nationalisatie. Pleitbezorgers van de toenemende tendens, bijvoorbeeld, wijzen ten eerste op de reductie van het aantal gemeenten van 2359 tot 596 in 1976. Die fusiegolf ging gepaard met een wijzigende kieswetgeving waardoor partijen onder een nationaal lijstnummer en nationale naam opkamen. Ten tweede vinden de gemeenteraadsverkiezingen in België allemaal op dezelfde dag plaats en is de uitslag sterk verbonden met de nationale cyclus. De interpretatie van de media en politieke partijen loopt bijgevolg ook gelijk. Indien de parlementsverkiezingen kort in de buurt van de lokale plaatsvinden neemt de kans op nationalisering toe. De andere zijde heeft vooral oog voor lokale effecten. Zo hanteert men bij lokale verkiezingen de delerreeks Imperiali. De zetelverdeling is hierdoor minder proportioneel en verhoogt de kans op absolute meerderheden (Wille & Deschouwer, 2007). Lokale sterke partijen kunnen dus eenvoudiger hun stempel drukken en de opkomende nationale lijsten beknotten.

Empirische resultaten wijzen dan weer uit dat het partijpolitieke aanbod genationaliseerd is (Ackaert, Reynaert & Van Aelst, 2007). Het aanbod in Wallonië is evenwel iets lokaler. Door het overwicht van kleine gemeenten concentreren hogere partijechelons hun middelen in grote steden in plaats van geografisch te spreiden. In Vlaanderen is er daarentegen een grote variatie tussen de partijen. De christendemocratie bijvoorbeeld is traditiegetrouw sterk ingeplant. Nieuw opkomende partijen hebben het daarom lastig om in alle gemeenten lijsten op te stellen of toe te treden tot de gemeenteraad. In Vlaanderen gaat het om de partijen Groen en Vlaams Belang die hoge nationalisatiescores vertonen. Wanneer men de verkiezingsresultaten op lange termijn bekijkt vindt men wel dezelfde evoluties en lopen de lokale en nationale scores gelijk (Deschouwer, 1991). We besluiten dat het internationaal onderzoek zich beperkt tot een enge operationalisering van het concept en overwegend bewijzen vindt voor nationalisatie. Studies in België daarentegen trekken het register breder open en komen daarom tot een meer genuanceerde visie waarin het lokale niveau nog steeds zijn eigenheid behoudt.

² Ondanks de omschrijving van de Belgische situatie als regionalisatie wordt in dit artikel consequent gebruik gemaakt van de term nationalisatie. Hiermee wordt de waarde van het onderzoek van Caramani niet ondergraven maar verwijzen we naar andere werken in de lage landen die ook consistent de benaming nationalisatie hanteren. Om eventuele verwarringen te vermijden en de eenheid van het onderzoek te bevorderen nemen we de benaming over.

Ideologische nationalisatie

Opmerkelijk is dat in geen enkel internationaal onderzoek de klemtoon wordt gelegd op eventuele gelijkenissen tussen verkiezingsprogramma's. Er is dan ook geen enkel bewijs voor. Belgische studies poogden dit wel te betrekken in hun analyses, maar steeds vanuit een specifieke methodologische invalshoek. Ideologische nationalisatie wordt beoordeeld op basis van surveygegevens. De politieke hoofdrolspelers worden bevraagd over de overeenkomsten tussen de lokale afdeling en de moederpartij, met risico voor sociale wenselijkheid. Uit die resultaten blijkt echter wel dat lokale afdelingen van zichzelf vinden dat ze onderling dezelfde kenmerken leggen, alsook ideologisch coherent zijn met de moederpartij (Buelens, Rihoux & Deschouwer, 2008). Resultaten sinds de jaren 1990 wijzen op een gelijkaardige tendens waarbij partijen zich ongeveer gelijk op de links-rechts as positioneren als de moederpartij (Buelens & Deschouwer, 1996). Men moet opmerken dat ideologische verschillen vooral retorisch blijven en in de praktijk slechts zelden tot uiting komen (Heyndels & Vuchelen, 1994).

Wanneer we de balans opmaken blijkt de ideologische factor in het nationalisatiedebat sterk onderbelicht te zijn. De internationale literatuur heeft zich tot op heden ongemoeid gelaten terwijl Belgische studies enkel surveygegevens als methode van dataverzameling hanteren. Ze peilen daarmee vooral naar de perceptie van ideologische overeenkomsten maar niet naar de ideologische nationalisatie zelf. Het veld ligt dus nog open om te kijken of er al dan niet sprake is van een inhoudelijke of ideologische gelijkenis tussen verscheidene bestuurslagen. Wij zijn van mening dat lokale verkiezingen een ideaal punt zijn om naar deze dimensie te peilen. Allereerst werd duidelijk dat het lokale niveau in de vakliteratuur van nationalisatie onderbelicht bleef, laat staan bewijsmateriaal bevat over de inhoudelijke kant van het verhaal. Daarnaast vormt het (lokaal) verkiezingsprogramma een stabiel document met de wensen van een partij. Het is een soort inhoudelijke houvast voor de komende legislatuur. Het electoraal programma als data-eenheid, ten opzichte van onderzoek naar beleidsdaden, zorgt voor een duidelijker en praktischer comparatief onderzoeksdesign. Men moet immers bewust zijn van het feit dat niet alleen elke opkomende partij een basisdocument met hun ideeëngoed aan de burger verschuldigd is, maar dat ook de nationale partijlijn wordt uitgestipeld in een voorbereidend lokaal kiesprogramma. Wanneer we in de loop van dit artikel spreken over het nationale verkiezingsprogramma of moederprogramma refereren we niet naar het programma voor de nationale verkiezingen, maar maken we gebruik van het nationale voorbereidingsprogramma dat door de partijtop wordt uitgeschreven. Het neemt de vorm aan van een standaard electoraal manifest maar bevat richtlijnen of denkpijpen voor de lokale partijafdelingen. Kortom, het bevat een nationaal ideaalbeeld. Dit werd bij iedere partij opgevraagd en stelt ons in staat te onderzoeken in hoeverre lokale afdelingen de ideologische partijlijn volgen of dit volledig links laten liggen. Ideologische nationalisering wordt met andere woorden begrepen als de mate waarin een lokale afdeling de programmatorische aanbevelingen van de moederpartij volgt in de domeinen waarvoor lokale besturen bevoegd zijn. De combinatie van beide voordelen laat ons toe om echte inhoudelijke overeenstemming te meten. Kortom, we verwachten na het overzicht van de literatuur in (ideologische) nationalisatie bewijs te vinden voor nationalisatie.

H1: WE VERWACHTEN IDEOLOGISCHE OVEREENSTEMMING TUSSEN DE LOKALE AFDELINGEN EN DE NATIONALE MOEDERPARTIJ.

Richting een verklarend model

Dit artikel onderzoekt niet enkel de aanwezigheid van het fenomeen maar graaft ook dieper en probeert factoren bloot te leggen die de variantie in inhoudelijke overeenstemming verklaren. Daarvoor wordt vertrokken vanuit studies rond electorale nationalisatie wegens gebrek aan empirische ondersteuning voor de ideologische dimensie. Voorzichtigheid blijft dus geboden bij de interpretatie. Een twee decennia lang uitgesponnen debat over de vraag ‘does size matter?’ wordt ten eerste meegenomen in onze analyse. Studies affirmeren de hypothese dat de grootte van een bestuurlijke of administratieve omschrijving invloedrijk kan zijn op verschillende domeinen, zo ook electoraal gedrag (Kjaer & Elkit, 2010). Grote steden worden getypeerd door een partijsysteem dat meer vergelijkingen vertoont met het nationale systeem, in vergelijking met kleine gemeenten. De gedachte van dat debat wordt overgenomen en een soortgelijke relatie verwacht.

H2: WE VERONDERSTELLEN EEN POSITIEF VERBAND TUSSEN DE GEMEENTEGROOTTE EN DE IDEOLOGISCHE NATIONALISATIE.

De derde factor omvat het vermoeden dat nationale partijfiguren een impact hebben op het opstellen van een verkiezingsprogramma. Daarvoor zijn twee mogelijkheden. Ten eerste bestaat de kans dat een stemmenkannon zijn invloed laat doorwegen. Een stemmenkanon is iemand die plaatsneemt op een lokale lijst maar bij voorgaande verkiezingen reeds een prominente plaats heeft verworven op de nationale partijlijst. Het hoeft geen betoog dat dit stemmenkannon vanwege zijn banden met het hoofdkwartier en hoge status zijn macht kan doen doorwegen bij de programmavorming. Er kan dus verwacht worden dat zo'n statusfiguur een negatieve impact kan hebben op de nationalisatiegraad. Het stemmenkanon kan vanuit zijn sterke positie zijn eigen wil doordrijven en het algemeen partijbelang minder belangrijk achten. Een tweede mogelijkheid is de invloed van een partijkopstuk, een persoon die zetelt in het partijbestuur. Het is nu net dit laatste orgaan dat instaat voor de voorbereiding van elk lokaal voorbereidingsprogramma. Leden van deze vergadering worden verwacht de partijwaarden uit te dragen, ook richting de lokale afdelingen. Ze zouden dus een positieve invloed op de nationalisatiegraad kunnen hebben. Als bewakers van het partij-ideaal wordt verwacht dat deze kopstukken hun lokale volgelingen zullen leiden richting de ideologische kernwaarden. De derde hypothese luidt dat nationale partijfiguren een impact hebben op de nationalisatiegraad:

H3: EEN STEMMENKANON WORDT VERWACHT EEN NEGATIEVE INVLOED OP DE NATIONALISATIE UIT TE OEFENEN, TERWIJL EEN PARTIJKOPSTUK EEN POSITIEVE IMPACT HEEFT.

De vierde hypothese is gebaseerd op het incumbency-effect waarbij eerder verkozen politici bevoordeeld zijn ten opzichte van personen die zich voor het eerst opgeven (Olislagers & Steyvers, 2013). Op dezelfde manier heeft een afdeling die deel uitmaakte van de uittredende meerderheid een voordeel op anderen, zij het in minder nood aan nationale hulp. De gedachtengang betreft dus ook het verschil in kennis. Kandidaten van een lokale lijst of een partijlijst die niet in de meerderheid zetelen, of zelfs niet in de gemeenteraad, hebben een beperktere kennis. Zij kunnen de actualiteit volgen zonder echte diepgang. Veel informatie of beslissingen worden immers enkel door het schepencollege genomen. Indien je als partijlid daartoe geen

toegang hebt kan de steun van de nationale partij, bijvoorbeeld van de studiedienst, een welgekomen toevluchtsoord zijn bij het opstellen van het partijprogramma. Partijleden die zelf in de meerderheid zetelen zijn minder afhankelijk van nationale informatie en kunnen door de eigen ervaring betere inschattingen van het te volgen traject maken. Ze weten waar de problemen van de gemeente zich situeren en waar de electorale vette vis te vangen is. Dit hangt vanzelfsprekend samen met het debat over de professionalisering. Gemeenteraadsleden of schepenen die van hun job kunnen leven hebben de mogelijkheid om meer kennis te verwerven en vallen minder terug op nationale steun. We gaan ervan uit dat de leden van de meerderheid zich minder concentreren op ideologische zuiverheid en meer op de pragmatische realiteit.

H4: LEDEN VAN DE LOKALE BESTUURSMEERDERHEID ZOUDEEN VOOR EEN AFNAME VAN IDEOLOGISCHE NATIONALISATIE VAN HUN PARTIJPROGRAMMA KUNNEN ZORGEN.

Een laatste indicator voor nationalisering halen we uit het onderzoek naar politieke marketing. Uit studies bleek al dat het gebruik van marketingtechnieken een de-ideologische factor was voor de het politieke veld (Thevissen, 1996). Er wordt vanuit gegaan dat hoe meer een partij zich wendt tot verkoopstechnieken om de wensen van de burger op te nemen in het eigen programma, hoe verder ze in feite wegdrijft van het eigen ideologische gedachtegoed. Men zou die redenering kunnen doortrekken. Indien een lokale partijafdeling beslist om marketingtechnieken toe te passen voor de verkiezingen, zou ze verder wegdrijven van het ideologische erfgoed of met andere woorden verder van de ideologische standaard die het nationale niveau verwacht. Er zou dus een negatieve relatie kunnen te vinden zijn. Hoe meer men aan politieke marketing zal doen, hoe minder men aangetrokken wordt door het centrum. Let op dat deze redenering alleen opgaat voor ideologische nationalisering en niet voor electorale nationalisering. Om politieke marketing te operationaliseren maken we gebruik van het concept market intelligence, dat gezien wordt als het houden van een enquête, volkbevraging of een officieel marktonderzoek vóór de verkiezingen (Lilleker & Negrine, 2006). Dit is namelijk de eerste stap in de marketingcyclus van politieke partijen en meteen de meest onmisbare (Van Praag & Penseel, 1998; Lees-Marshment, 2009). Indien men hier niet aan voldoet, kan men niet dieper graven in het arsenaal van marketingtechnieken. We merken op dat onderzoek naar politieke marketing nog in zijn kinderschoenen staat en zich dus vooral richt op het nationale niveau (Scammel, 1996; Wring, 1996; Van Praag & Penseel, 1998; Adriaansen & Van Praag, 2004; De Landtsheer, 2004; De Vries, 2008). Niettemin wordt door academici geopperd dat onderzoek op het lokale niveau noodzakelijk is (Franklin & Richardson, 2002; Lees-Marshment, 2003).

H5: HET GEBRUIK VAN POLITIEKE MARKETING WORDT VERWACHT NEGATIEF GECORRELEERD TE ZIJN AAN NATIONALISATIE.

Methodologisch kader

Dit artikel introduceert het gebruik van een nieuwe methode in de nationalisatie literatuur. Eerder bemerkten we al dat onderzoek naar ideologie van lokale partijen op een indirecte wijze plaatsvindt, namelijk via surveygegevens of enquêtes. Wij willen echter benadrukken dat zulke bevragingen beïnvloed worden door de sociale wenselijkheid of de gedachte dat lokale mandatarissen ideologisch op dezelfde lijn als de moederpartij moeten zitten. Studies die ideologie op het nationale niveau onder de

loep nemen werpen daarentegen andere methodes in de schaal. Zij trachten verkiezingsprogramma's te kwantificeren via het gebruik van een codeerschema om statistische analyses te kunnen uitvoeren (Bouteca, 2011). Een belangrijke reden waarom men een andere methode hanteert voor hetzelfde onderzoek afhankelijk van het bestuursniveau ligt in de beschikbaarheid en de haalbaarheid van de data. Het verwerken van alle partijprogramma's in alle Vlaamse gemeenten is onhaalbaar en beperkt het onderzoek tot een cross-sectioneel karakter. Nochtans brengt de techniek een aantal voordelen met zich mee zoals een meer diepgaande analyse, het peilen van ideologische verschillen in plaats van de perceptie van ideologische verschillen en de mogelijkheid om statistische analyses op de data los te laten. De onhaalbaarheid kan men oplossen door slechts een steekproef van de populatie te bestuderen, wat dan weer steekproeffouten kan bevatten. Toch kiezen we ervoor om dat methodologisch kader over te nemen en voor het eerst toe te passen op lokale verkiezingsprogramma's.

De techniek is ontstaan tijdens Brits verkiezingsonderzoek (Robertson, 1976) en werd later nog verfijnd (Budge, Robertson & Hearl, 1987). Op dit moment vervult het zelfs een quasi-monopolie positie in het veld. Een goed voorbeeld daarvan is de Manifesto Research Group, die later werd omgedoopt tot Comparative Manifestos Project. Hun dataset bestaat inmiddels uit 3679 gecodeerde electorale programma's uit 55 landen³ en wordt nog dagelijks geüpdatet. Het doel is om na te gaan of partijen naar elkaar toegroeien op de links-rechts as en met andere woorden convergeren⁴. Praktisch dient men de documenten op te delen in stukken *codes* of categorieën, waarvan de relatieve aandacht wordt gemeten. Op die manier laat het gebruik van een codeerschema toe om omvangrijke teksten om te zetten naar beheersbare kwantitatieve data. Programma's worden dus gereduceerd tot een aantal inhoudelijke categorieën waarvan de relatieve aandacht wordt geturfd (Bouteca, 2011). Het bekende MRG-schema is behoorlijk vaag, ondanks de 57 categorieën, en richt zich vooral op nationale thema's. Beide karakteristieken zijn in dit onderzoeksopzet nutteloos. Er werd bijgevolg een nieuw codeerschema opgesteld gericht op de Vlaamse lokale realiteit. Om dit nieuwe instrument correct in te vullen werd in eerste instantie gekeken naar de gemeentewet en het gemeentedecreet die de bevoegdheden van het lokale bestuursniveau oplist. De ambigue bevoegdheidsverdeling werd aangevuld met een verduidelijkingsdocument van vereniging van Vlaamse steden en gemeenten (VVSG, 2012). Ten slotte werden de gaten opgevuld door naar de praktijk te kijken, zijnde frequent voorkomende schepenmandaten en inhoudstafels van verkiezingsprogramma's. Het uiteindelijke codeerschema met uitwijding over de inhoud vindt u terug onder *bijlage 1*.

De aangewende codeertechniek blijft dicht bij de originele zoals uiteengezet door de MRG (Volkens, 2002; Klingemann, Volkens, Bara & McDonald, 2006). Het volledige verkiezingsprogramma werd gecodeerd met uitzondering van een eventuele inhoudstafel, inleiding, titels en voorbeeldsituaties⁵. De quasi-zin werd als codeereenheid gehanteerd. Het gaat om een zin of een deel van een zin die over één

³ De meerderheid van de data kan men gratis raadplegen op de website <https://manifesto-project.wzb.eu>.

⁴ De manier van werken wordt onderworpen aan het nodige criticisme. Bijvoorbeeld over de relatieve aandacht benadering waarbij op basis van relatieve aandacht aan een thema een ideologische positie op de links-rechts as wordt afgeleid. Hoe meer men aandacht schenkt aan een links thema, hoe linkser de partij is. Dit roept uiteraard vraagtekens op. Voor een uitgebreide kritische beoordeling kan u terecht bij Laver & Garry (2000).

⁵ Bij het nationale voorbereidingsprogramma van Open VLD werden lokale voorbeeldsituaties buiten de analyse gehouden.

politieke boodschap handelt. Op die manier beïnvloedt de auteursstijl de analyse niet. Elke quasizin kan slechts onder één categorie vallen die tevens ook het hoofddoel van de boodschap was. Zo wordt een premie voor jongeren onder het hoofdstuk ‘jongeren’ gecodeerd bij jeugd en niet bij financiën. Indien een zin geen politieke boodschap bevatte werd hij onder de restcategorie ondergebracht.

De opgezette steekproef benadert men het beste als een disproportionele gestratificeerde steekproef. De populatie werd opgedeeld in strata van partijen en verschillende gemeentetypes. Er werd gestreefd naar een zo breed mogelijke dataset waarin alle partijen ongeveer gelijk verdeeld werden, niet op basis van electoraal gewicht. Onder bijlage 2 vindt u een uitgebreide uiteenzetting.

Een tweede methodologische uitdaging omvat de operationalisering van het begrip ideologische nationalisering en het bepalen van een correcte maatstaf. Eerdere studies becijferden al de gelijkenis tussen nationale en lokale overheden door te kijken naar electorale resultaten, het aantal gecontesteerde zetels of het aantal opkomende (nationale) partijen (Rose & Urwin, 1975; Rae, 1967; Lee, 1988) of recent de Gini coëfficiënt (Jones & Mainwaring, 2003). Empirische maten worden bovendien vaak gecorrigeerd voor de grootte van het te meten subnationale niveau. Men gaat er immers vanuit dat de territoriale homogeniteit sterk beïnvloed wordt door het aantal gebieden dat men in rekening brengt (Kasuya & Moenius, 2008; Bochsler, 2010). Er is dus een batterij aan formules voor handen⁶, maar geen enkele die zich leent tot onze onderzoeksvraag. De opgesomde operationalisaties hebben vooral betrekking tot electorale scores, zetelaantallen of aantal partijen. Het is niet eenvoudig, en bovendien niet wenselijk, om die maatstaven te transponeren naar onze relatieve aandachtsmethodiek. Het is bovendien nodig om kort even te reflecteren over die manier van werken. Vermits de relatieve aandachtsbenadering wordt overgenomen zijn we ook gevoelig voor de kritiek die het met zich meebrengt. Het is mogelijk dat een afdeling van de sp.a evenveel aandacht geeft aan sociaal beleid dan de moederpartij maar toch andere accenten legt of een andere weg inslaat. Hoewel we grote verschillen tussen de afdeling en moederpartij niet verwachten dienen we wel bewust te zijn dat onze methode slechts één dimensie peilt van het inhoudelijke karakter. Het kan dan ook best gezien worden als een verkennend onderzoek waarbij de nodige kritische reflectie en voorzichtigheid zeker op hun plaats zijn.

Daarnaast willen we de impact van gemeentelijke types zoals omschreven in onze tweede hypothese testen en nemen we het criterium niet op in de maatstaf zoals eerder onderzoek. Er werd geopteerd een ‘basisformule’ op te stellen, die kan vergeleken worden met Rae en Lee index, en pas achteraf een inschatting te maken of het nuttig is de formule op de gemeentegrootte af te stemmen. De nationalisatiegraad wordt gemeten door het gemiddelde van alle verschillen tussen de absolute aandacht voor een categorie van de lokale afdelingen en de moederpartij. We noemen het de *Bruto Nationalisatiecoëfficiënt* of de BNC.

$$BNC = \mu \sum (p_i - p_n)$$

p_i = Absolute aandacht van het lokale partijprogramma

p_n = Absolute aandacht van het nationale programma

⁶ Voor een uitgebreide bespreking kan u terecht bij Bochsler (2010). De auteur voorziet een doorlichting van alle graadmeters omtrent nationalisatie en wijst op voor- en nadelen. Opgelet, het gaat ook steeds om electorale nationalisatie en niet om het zoeken naar ideologische gelijkenissen.

Hoe dichter de BNC bij 1 aanleunt, hoe meer een verkiezingsprogramma genationaliseerd is. Hoe verder het ervan wegligt, hoe minder overeenkomsten er zijn. Een nadeel van deze aanpak is het ontbreken van een bovengrens. Wanneer een lokale afdeling vier, vijf keer meer aandacht aan een thema wil geven wordt dit weerspiegeld in de Bruto Nationalisatiegraad. Wanneer ze beslissen dat een thema vier of vijf keer minder belangrijk is, botst de coëfficiënt op zijn limieten. De nationalisatiegraad reikt immers maar tot nul, terwijl de bovengrens onbestaande is. Een probleem dat reeds door Bochsler werd aangestipt. Om de interpretatie eenvoudiger te laten verlopen werd een bijkomende maatstaf gecreëerd, namelijk de Netto Nationalisatiecoëfficiënt (NNC). Deze bedraagt het absoluut verschil tussen de Bruto Nationalisatiecoëfficiënt en één met een eindscore van van 0 tot $+\infty$. Dit zorgt voor een intuïtievare interpretatie. Een NNC van 0 betekent dat een lokaal programma perfect gelijkloopt met een nationaal programma. Hoe hoger de score, hoe minder de lokale afdeling zich spiegelt aan nationale richtlijnen.

Een laatste opmerking betreft de operationalisering van onze onafhankelijke variabelen. De hypothese waarin een positieve relatie werd geopperd tussen de gemeentegrootte en de nationalisatiegraad werd herwerkt naar een gemeentelijke typologie. Die werd opgesteld op basis van de VRIND gegevens (Studiedienst van de Vlaamse regering, 2012). Hun classificatie werd tot 3 intuïtieve types herleid. De 13 centrumsteden die samen 24.9% van de bevolking vertegenwoordigen, de verstedelijkte rand van 98 gemeenten met 35.6% van de Vlaamse inwoners en de 197 plattelandsgemeenten met 39.4% van het inwonerstotaal. Programma's uit de steekproef werden ongeveer gelijk verdeeld onder die drie categorieën⁷. De derde hypothese vraagt een opdeling van een partijkopstuk, waarvoor alle leden van de partijbesturen werden opgevraagd, en een stemmenkanon. Om dit laatste empirisch toepasbaar te houden werd gekeken naar de top drie en lijstduwers van alle lijsten voor de laatste kamer- en senaatsverkiezingen in 2010⁸. Voor het behoren tot de lokale meerderheid tenslotte, baseren we ons op een databestand van het Vlaams agentschap voor binnenlands bestuur.

Resultaten

Het onderzoek baseert zich op een databestand van 126 lokale verkiezingsprogramma's met een evenredige verdeling tussen de Vlaamse partijen (PVDA, sp.a, Groen, CD&V, Open Vld, N-VA, LDD en Vlaams Belang) en de gemeentelijke typologieën. Samen met de 8 nationale voorbereidingsprogramma's gaat het in totaal om 3518 pagina's gencodeerd materiaal dat op zijn beurt 64261 quasizinnen omslaat. We merken op dat beiden linksscheef verdeeld zijn, gelet op de standaardafwijkingen en het gemiddelde. De grote meerderheid van de lokale besturen opteert dus om een beperkt partijprogramma neer te pennen. Een eerste aanwijzing op de grote verscheidenheid in het lokale veld.

⁷ Een gedetailleerd overzicht onder bijlage 2.

⁸ De lijsten zijn te raadplegen op de officiële site van de federale overheid:
<http://www.ibz.rm.fgov.be/index.php?id=2716&L=1>.

Frequentieverdeling steekproef

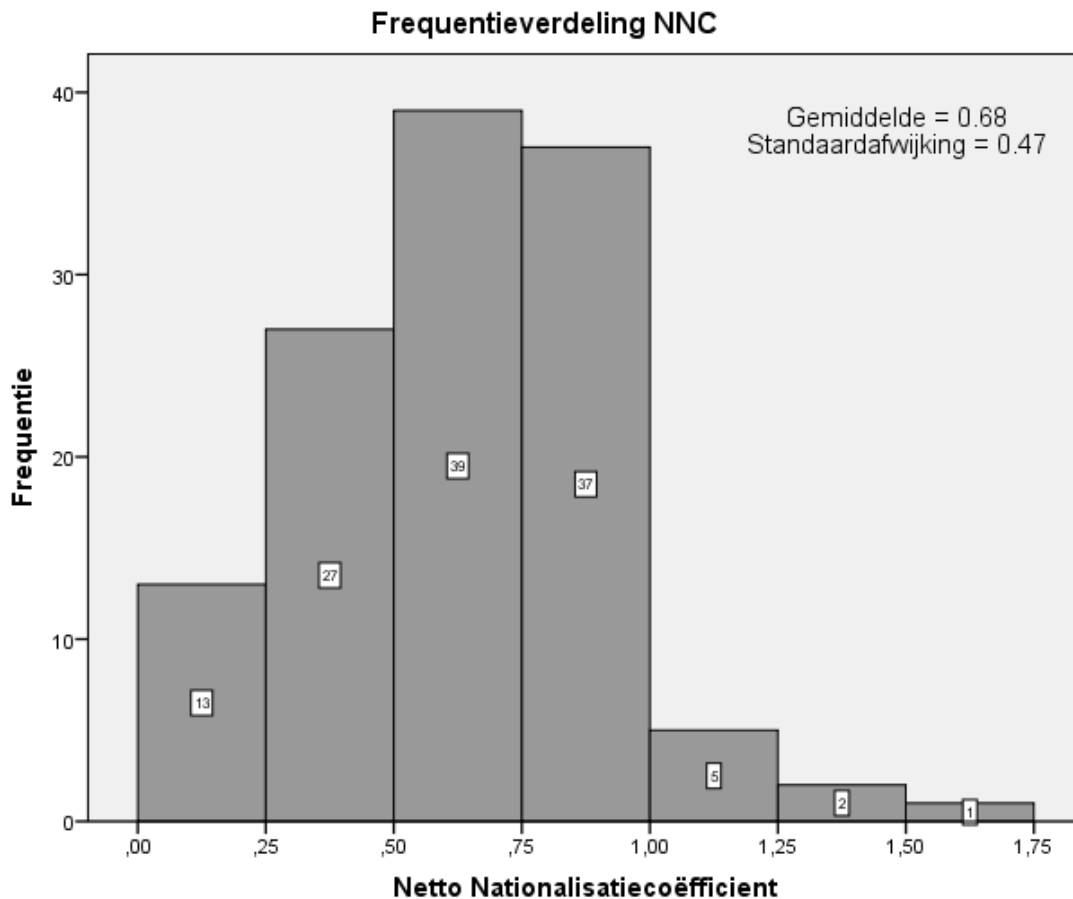
	Pagina's	Quasi zinnen
N	134	134
Gemiddelde	26,25	479,56
Standaardafwijking	25,684	527,269
Minimum	1	19
Maximum	118	2869
Som	3518	64261

Naast de verschillende partijen werden ook de drie gemeentelijke types en de vijf Vlaamse provincies ongeveer gelijk verdeeld onder de data. Er is een kleine oververtegenwoordiging van de Antwerpse en een ondervertegenwoordiging van de Limburgse gemeenten op te merken, die echter geen invloed heeft op de resultaten. We voegen hieraan toe dat de PVDA, de uiterst linkse partij van de arbeid, oververtegenwoordigd is in de steden en de LDD, de liberale lijst Dedecker, in West-Vlaanderen. Ze trachtten zich vooral te concentreren op de voor hun electoraal vruchtbare bodem. De genoemde partijen dienden als gevolg minder lijsten in dan de gemiddelde nationale partij. Niettemin werd getracht een toereikend aandeel in de analyse toe te voegen. Zo schommelt iedere partij rond een verdeling van 14% in de steekproef, uitgezonderd lijst Dedecker en de Partij van de Arbeid⁹. Het is vooral het LDD dat slechts in een erg summier aantal gemeenten een lijst indient, waardoor vooral deze resultaten als indicatief moeten worden aanzien.

In het eerste luik van het onderzoek scheppen we een algemeen beeld van de ideologische nationalisatie, waarbij we de Netto Nationalisatiecoëfficiënt hanteren (zie supra). Die maatstaf is immers eenvoudiger te interpreteren dan de BNC. De NNC wordt daarnaast nog eens opgedeeld door middel van scheidingslijnen. We aanzien een coëfficiënt van 0 tot 0.25 als een sterk genationaliseerd programma vermits men globaal niet meer dan 25% afwijkt van de aandacht die de moederpartij aan alle thema's besteedt. De groep met een nationalisatiegraad tussen 0.25 en 0.5 kan men omschrijven als gemiddeld genationaliseerd, waarbij men het voorbereidingsprogramma als een soort richtlijn hanteert. Er zijn nog inhoudelijke gelijkenissen te onderstrepen maar de afdeling begint meer haar eigen mening te prevaleren op de nationale visie. Wanneer men echter een score hoger dan 0.5 behaalt kan men ervan uitgaan dat de lokale afdeling vooral zijn eigen weg uitgaat en contextuele klemtonen legt. Vanaf een score van 1 is de band tussen de afdeling en de moederpartij eigenlijk onbestaande. Voor men de tabel gaat interpreteren dient men er zich van bewust te zijn dat de outliers reeds verwijderd zijn uit de data¹⁰.

⁹ 6% van de steekproef omvat LDD programma's (N=8) en bij 9.7% gaat het om PVDA programma's (N=13). Er is getracht zoveel mogelijk verkiezingsprogramma's op te nemen. Daarom werden alle lokale afdelingen tweemaal aangeschreven met de vraag om aan het onderzoek mee te werken en hun programma door te sturen. De data omvat alle positieve antwoorden.

¹⁰ Het gaat om CD&V Gent (NNC van 2.66) en LDD Sint-Truiden (NNC van 4.13)

De resultaten wijzen uit dat 13 programma's als sterk genationaliseerd en 27 als gemiddeld genationaliseerd kunnen worden omschreven. De hoeveelheid waarden boven de 0.5 wijst op groter effect van lokalisering. Een groot aandeel afdelingen baseert zich meer op de eigen invulling van ideologie dan op het nationale sjabloon. Toch is ook een nuance nodig. Er zijn immers maar 10 programma's die hoger dan 1 scoren en duidelijk kunnen worden gecatalogiseerd als niet genationaliseerd. Daar is geen enkele band met centrum te bemerken. Opvallend is dus dat slechts 32% van de programma's als sterk genationaliseerd kan worden omschreven maar ook slechts 8% als niet genationaliseerd. De andere 60% valt in de tussencategorie. Daarbij kan men er vanuit gaan dat de balans richting lokalisering overhelt, maar het blijft wel een balans. In die 76 cases is het een 50/50 verdeling tussen semi genationaliseerd (0.5-0.75) en semi gelokaliseerd (0.75-1). Aan de hand van deze resultaten blijkt dat de dorpsstraat doorweegt, maar met enkele nuances. Ten eerste is de niet genationaliseerde groep beperkt tot 8% van de steekproef waardoor men de eerste hypothese zou kunnen aannemen. De tussencategorie stemt echter tot nadenken. 60% van de lokale besturen vindt de ideologische gading in hun gemeente zelf, maar blijft inhoudelijk relatief kort op het nationale sjabloon kleven. Het nationale voorbereidingsprogramma blijkt dus wel degelijk zijn meerwaarde te bewijzen als een soort minimumaanbod, een ideologische gids voor de lokale partijafdelingen. Met deze resultaten kunnen we dan ook onze eerste hypothese affirmeren vermits er bij 32% een duidelijke invloed te bemerken valt en er in 60% van de gevallen een balans ontstaat. De Vlaamse lokale afdelingen zijn met andere woorden gemiddeld ideologisch genationaliseerd.

In een tweede luik van de studie proberen we een antwoord te bieden op de andere hypotheses door op zoek te gaan naar verklarende factoren. Om na te gaan welke thema's of categorieën de nationalisatiegraad beïnvloeden maken we, omwille van het metrische karakter, gebruik van correlatiematen en een eenvoudige regressieanalyse, op voorwaarde dat de verdeling normaal verloopt (Mortelmans & Dehertogh, 2007a). Wanneer we het histogram of de Q-Q plot opvragen stellen we vast dat dit niet het geval is. De steekproef vertoont teveel outliers. Statistische normaliteitstoetsen wijzen aan dat de verdeling van onze residuen niet normaal verdeeld zijn¹¹. Om de steekproef toch voor te bereiden op lineaire toetsen hercoderen we onze data met behulp van een logtransformatie. Deze lognormale verdeling leent zich om geskewede variabelen te herschalen zonder de interpretatie hiervan aan te passen (Benoit, 2011). Indien we deze methode toepassen komen we dicht in de buurt van een normaalverdeling, zo zijn de skewness en kurtosis nu wel in het interval -1/+1 te vinden. De normaliteitstoets geeft echter nog steeds geen significante afwijzing van de nulhypothese. Wegens de hevige gevoeligheid van de normaliteitstesten en de robuustheid van de lineaire regressie maken we toch gebruik van deze maatstaf. De waarden circuleren immers rond de conservatief aanvaarde grenzen. We dienen er dus wel rekening mee te houden dat dit de analyse kan verzwakken¹².

Via een bivariate analyse testen we de theoretische grondslagen van de nationalisatiethese. In onderstaande tabel wordt de correlatiecoëfficiënt Pearson R gebruikt om verbanden op te meten en de sterkte ervan te bepalen. De symmetrische maat bepaalt onmiddellijk dat er slechts één variabele een significant verband vertoont met de maatstaf voor nationalisatie, de loggetransformeerde Bruto Nationalisatiecoëfficiënt. We hanteren hier reeds de BNC vermits we ook deze maat later bij de lineaire regressieanalyse zullen gebruiken. De typologie, of de indeling van gemeente naar grootte, kent een gemiddeld sterk significant verband met de ideologische interferentie. Tegen de verwachtingen in worden de andere hypotheses meteen ontkracht (H3, 4 & 5). De aanwezigheid van een partijkopstuk of een nationaal boegbeeld bepaalt namelijk niet de mate waarin een lokale afdeling de uitgezette partijlijnen volgt. De veronderstelling dat het behoren tot de meerderheid een negatief effect heeft kan ook verworpen worden. Tot slot is het effect van politieke marketing of het houden van een lokale enquête miniem. De kracht van deze variabelen is telkens kleiner dan de verklaaringskracht van de gemeentelijke typologie en is bovendien nergens significant op 0.05 niveau of lager.

¹¹ Zowel de Kolmogorov-Smirnov als de Shapiro-Wilk test zijn niet significant. Ook de skewness en kurtosis bevinden zich niet tussen -1 en 1. Het histogram en de qq plot tenslotte tonen duidelijk aan dat de verdeling niet normaal verdeeld is.

¹² Ditmaal bevinden de skewness (-0.584) en de kurtosis (0.052) zich wel tussen het -1/1 interval. Toch wijzen de Kolmogorov-Smirnov en Shapiro-Wilk toetsen niet op een normaalverdeling. De qq plot vormt na de logtransformatie wel een duidelijke verbetering en komt dicht in de buurt van de ideale lijn. Toch houden we nog steeds veel outliers over.

Correlatiematen Nationalisatiegraad (BNC)

Variabelen	Pearson R
Gemeentetypologie	-.34**
Partijkopstuk	.12
Stemmenkanon	.06
Coalitie	-.07
Enquête	-.06

*Correlatie is significant op het 0.05 niveau

**Correlatie is significant at the 0.01 niveau

Wanneer we willen uitmaken welk type gemeente het invloedrijkste is, werpt een bijkomende analyse zich op. De ANOVA-procedure wijst uit dat er een significant verschil tussen de groepen ($p < 0.001$) bestaat¹³. Het effect wordt door de Bonferroni test bevestigd. Er is een significant verschil tussen de stad en de twee andere indelingen. Hetzelfde gaat op voor de verschillen tussen de verstedelijkte rand en het platteland, in vergelijking met elkaar¹⁴. In die hoedanigheid heeft de stad wel het grootste gemiddelde en is het minste genationaliseerd. De verstedelijkte rand is op zijn beurt significant minder genationaliseerd dan het platteland, maar beiden bevinden zich zeer dicht bij elkaar. Het verschil bedraagt een afwijking van hun gemiddeldes met een score van 0.05 op de BNC. Uit deze analyse kunnen we constateren dat de typologie sterk gerelateerd is aan de nationalisatiegraad maar dat de onderlinge indeling niet uit het oog mag verloren worden. Het wordt duidelijk dat plattelandsgemeenten en gemeenten uit de verstedelijkte rand strakker aan het nationale schema voldoen en vooral steden uit de nationalisatiegreep blijven. Men zou het kunnen beschrijven als een lineair verband waarbij de kleinste gemeenten het meeste genationaliseerd zijn en de grote steden het minste. De verstedelijkte rand bevindt zich ergens tussen de twee. Dit wil zeggen dat de tweede hypothese opnieuw wordt gefalsifieerd. Net als bij internationaal onderzoek van nationalisatie op gebied van partijsystemen vinden we hier een invloed van de gemeentegrootte. Het is contradictorisch dat steden het minste genationaliseerd zijn. In de resultaten is een negatieve relatie aanwijsbaar, in tegenstelling tot de positieve relatie in de literatuur. Een opvallende vaststelling. Ten tweede wijst deze studie ook aan dat het nuttig is de nationalisatiemaatstaf aan te passen voor territoriale indelingen. De resultaten tonen immers aan dat deze een significante invloed hebben op de ideologische nationalisatie. Toekomstig onderzoek kan de graadmeter aanpassen indien ze op comparatieve basis gemeentelijke indelingen of groottes uit de analyse wil weren. De idee dat verschillende gemeentegroottes een andere invloed hebben gaat hiermee wel verloren.

Om voorgaande resultaten uit te diepen wordt overgegaan naar een enkelvoudige lineaire regressieanalyse. Om het probleem van de normaliteitsvereiste te overbruggen werd geopteerd om met een logtransformatie te werken zoals eerder uiteengezet. Nominale variabelen introduceren we in de lineaire regressie door middel van de dummy-techniek. Op die manier worden ze herschaalt tot ordinale variabelen

¹³ $F = 11.115$.

¹⁴ Alle resultaten bevinden zich op het 0.05 niveau.

die wel in de regressieanalyse thuishoren (Mortelmans & Dehertogh, 2007b). Om een volledig beeld te schetsen worden telkens twee modellen geïnterpreteerd, één waarin alle gebruikte variabelen kunnen worden teruggevonden en één waarbij enkel significante resultaten uit voorgaande analyses werden behouden. In model 1 vindt u de gedummyficeerde variabelen van de gemeentetypologie, provincie en partij terug. Die werden aangevuld met de variabelen partijkopstuk, stemmenkanon, coalitie en het aanwezig zijn van een enquête. Het tweede model beperkt zich tot de gedummyficeerde variabelen. Een neveneffect van het dummy coderen houdt in dat er steeds een variabele minder is dan oorspronkelijk. Dit is de categorie waartegen andere resultaten worden afgezet. De keuze voor de referentiecategorie is hier vooral inhoudelijk gebeurd door naar voorgaande analyses te kijken. Het wordt aanbevolen om de categorie te selecteren waarvan de minste invloed werd becijferd of verwacht. De referentiecategorie wordt immers indirect uit alle analyses gehouden en ontbreekt in de output. Op die manier wordt de verklaringskracht het minste geschonden. Zo werd bijvoorbeeld geopteerd om af te zetten tegen de variabele 'Platteland'. Via de bonferroni post hoc test werd duidelijk dat die het minste verschil inhield met de categorie stad. Bij de provincies gaan we ervan uit dat West-Vlaanderen de minst genationaliseerde provincie is, door een historisch sterke lokale aanhang van de christendemocraten. Lijst Dedecker werd weggelaten omdat de resultaten precair zijn. Het beperkt aantal opkomende afdelingen brengt voorzichtigheid mee die we moeten inbouwen bij de interpretatie van gegevens rond lijst Dedecker.

Na analyse blijkt dat het verschil tussen beide modellen miniem is, toch wat betreft de determinatiecoëfficiënt R^2 . Hoewel beide F-toetsen in de ANOVA-tabel significant zijn¹⁵ en aangeven dat de onafhankelijke variabelen de variantie in nationalisatiegraad statistisch significant verklaren, zijn er wel duidelijke verschillen. Model 1 verklaart 41.3% van de variantie in de nationalisatiegraad, wat minstens kan wijzen op een matig model. Indien we daarentegen de laatste vier variabelen niet meer opnemen daalt de voorspellingskracht tot 39.4% van de variantie. Hoewel men het aantal variabelen meer dan halveert blijkt de kracht van de onderste vier verklarende factoren onbestaande te zijn. De voorspellende kracht van het hele model daalt per slot van rekening niet. Indien we naar deze variabelen afzonderlijk kijken zijn ze ook niet significant, op geen enkel niveau en kunnen we ervan uitgaan dat ze geen bijdrage leveren tot het verklaren van de nationalisatiegraad. De hypothesen drie tot vijf worden dus andermaal verworpen. De kracht van de overgebleven indicatoren schatten we in via de gestandaardiseerde coëfficiënten, hier de bèta, die de sterkte en de richting per onafhankelijke variabele bepaalt. De bètaparameters zijn gestandaardiseerde waarden omgezet in dezelfde meeteenheid, wat aan te bevelen valt als vergelijkingsinstrument.

¹⁵ Model 1: $F = 4.391$ (sign $p < 0.001$). Model 2: $F = 5.612$ (sign $p < 0.001$).

Lineaire regressie Nationalisatiegraad (BNC)

Variabelen	Model 1 (β)	Model 2 (β)
Dummy Stad	0.47**	<u>0.456**</u> (L)
Dummy Verstedelijkte rand	-0.1	-0.047
Dummy Antwerpen	0.254*	<u>0.249*</u> (L)
Dummy Limburg	0.189	0.177
Dummy Oost-Vlaanderen	0.11	0.124
Dummy Vlaams-Brabant	0.074	0.077
Dummy PVDA	-0.465**	<u>-0.479**</u> (N)
Dummy sp.a	-0.342*	<u>-0.339*</u> (N)
Dummy Groen	-0.619**	<u>-0.615**</u> (N)
Dummy CD&V	-0.189	-0.189
Dummy Open Vld	-0.365*	<u>-0.371**</u> (N)
Dummy Vlaams Belang	-0.521**	<u>-0.521**</u> (N)
Dummy N-VA	-0.443**	<u>-0.474**</u> (N)
Partijkopstuk	0.109	
Stemmenkanon	0.016	
Coalitie	0.026	
Enquête	-0.042	
R ² model	0.413	0.394

* Significant op 0.05 niveau

** Significant op 0.01 niveau

In de opgedeelde variabele gemeentetypologie blijkt enkel de categorie steden een significant verband te vertonen. Indien men in een stad woont zorgt dit voor een stijging van 0.456 standaardafwijkingen in de ideologische nationalisatie. Een positief effect. Wanneer we dit verband interpreteren moeten we erop wijzen dat een hoge nationalisatiescore eigenlijk wijst op een lage inferentie tussen de bestuursniveaus. Voor de lineaire regressieanalyse werd immers de gelogde Bruto Nationalisatiecoëfficiënt gebruikt omdat die het dichtst in de buurt komt van een normaalverdeling (zie supra). Hoe kleiner de score of hoe dichter ze aanleunt bij 1, hoe groter de overeenkomst wordt. Een negatieve relatie wijst met andere woorden op nationalisatie en een positief verband op een lokale eigenheid. Om dit contra-intuïtief resultaat te verduidelijken in de tabel werd de letter L voorzien voor verbanden die duiden op een gelokaliseerd effect en de letter N voor een genationaliseerd effect. Zo houden partijprogramma's of partijleden in steden dus geen rekening met nationaal uitgezette lijnen. Bij de provincie is het opgemeten effect kleiner. Enkel de provincie Antwerpen toont een licht positief verband, waarom is niet meteen duidelijk. Een reden zou de invloed van de stad Antwerpen zelf kunnen zijn vermits steden minder naar het nationale niveau luisteren. Meteen dienen we dit ook te nuanceren vermits het significantieniveau 0.05 bedraagt en de bètaparameter net geen 0.25. De provinciale indeling zorgt in het algemeen dus niet voor een toe- of afname van de nationalisatiegraad. Opgesomd blijken geografische indelingen een significante invloed uit te oefenen maar zijn die gebaseerd op inter-gemeentelijke indelingen en niet op territorium.

De grootste impact blijkt te komen van de opdeling van partijen. Buiten de christendemocratische partij is er bij elke partij een significant verband met

nationalisatiegraad herkenbaar, rekening houdend dat LDD eigenlijk niet in de analyse werd betrokken. De CD&V-afdelingen staan dus op hun eigen benen, zonder ideologisch te spieken bij de moederpartij. De geschiedenis leert ons eveneens dat de christendemocratie hoge penetratiegraden vertoont en lokaal sterk verankerd is. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze jarenlange traditie uitmondt in een grotere zelfstandigheid. Die traditie wordt hier op ideologisch gebied bevestigd. Niet alleen is de gestandaardiseerde coëfficiënt niet significant, maar ligt hij vlak bij nul. Tweede vaststelling is dat de nieuwe(re) partijen de vier hoogste bètaparameters vertonen. Vooral het Vlaams Belang ($\beta = -0.521$) en Groen ($\beta = -0.615$) meten hoge waarden op. Graag voegen we daaraan toe dat de interpretatie zou kunnen gelijklopen met onze coalitie-variabele. Men kan veronderstellen dat de uiterst linkse of rechtse kant van het ideologische spectrum zelden wordt opgenomen in de lokale coalitie en als gevolg minder dossierkennis heeft of zich minder met de gemeentelijke actualiteit inlaat. Ten eerste zijn gemeenteraadsleden nog steeds leken en in de onmogelijkheid alle dossiers op te volgen. Misschien is het zelfs eenvoudiger en een kwestie van lokale inplanting, wat ook een impact heeft op het deelnemen aan het bestuur. Hoe zwakker de inplanting, hoe groter de kans dat er een beperkte of zelfs geen lijst wordt ingediend. Concluderend kunnen al deze factoren leiden tot meer ideologische overname van het nationale voorbereidingsprogramma. Het is niet verwonderlijk dat een partij zonder bestuurlijke ervaring teruggrijpt naar de nationale richtlijnen en ideologisch meer 'puur' is. De nieuwe partijen vertonen negatieve relaties die voor een afname van $\frac{1}{2}$ standaardafwijking in de nationalisatiecoëfficiënt zorgen. Bovendien zijn ze significant op het 0.01 niveau waardoor we kunnen concluderen dat het sterk negatieve relaties zijn.

De twee andere nieuwe partijen, de Vlaamsnationalistische N-VA ($\beta = -0.474$) en de extreem linkse partij van de arbeid ($\beta = -0.479$) kwamen dit maal voor het eerst in grote getale op. Het is dan ook niet verwonderlijk dat beiden onder invloed van de hiervoor opgenoemde factoren meer genationaliseerd zijn. Beide hebben ongeveer dezelfde hoge bètawaarden en zijn significant op het 0.01 niveau. Opnieuw zorgen zij voor een toename in ideologische nationalisering. We denken even terug aan de start van de campagne. De stembusgang werd door de N-VA uitgeroepen als een test voor de nationale regering Di Rupo I, waarna een nationaal opgelegde coherente campagnestrategie uit de doeken werd gedaan. De partijvoorzitter pronkte in het Vlaame straatbeeld en vooral in de brievenbus. De media concludeerde al snel dat het ging om genationaliseerde verkiezingen waar de N-VA electorale vruchten trachtte van te plukken. Via deze analyse kunnen we inderdaad bevestigen dat de NV-A een genationaliseerde campagne heeft opgezet, ook op het ideologische vlak. Niet in vergelijking met de nieuwe partijen maar wel in vergelijking met de traditionele partijen.

Wanneer we naar de traditionele partijen kijken kunnen we de christendemocratische partij meteen uit het rijtje schrappen. Ten tweede noteren de liberalen, open Vld, en de sociaaldemocraten, sp.a, kennelijk lagere bètaparameters en significantieniveaus (β Open Vld = -0.371 en β sp.a = -0.339). Zowel qua voorspellingskracht als qua significantieniveau boeten de traditionele partijen in. We kunnen dit interpreteren als lokale afdelingen die ideologisch trouw zijn en de kernwaarden van hun overtuiging onderstrepen maar steeds meer hun eigen weg proberen te zoeken. De afdelingen kennen de gemeentelijke noden en pogen noodzakelijke hervormingen te beantwoorden vanuit de realiteit, steeds getoetst aan hun ideologische paradigma's. De trend naar nationalisering is dus nog steeds aanwezig, maar interpreteren we eerder als een minimale houvast van de moederpartij.

Tot slot vallen de vier resterende variabelen buiten de analyse door het gebrek aan statistische ondersteuning.

Men kan aan de hand van deze cijfers veronderstellen dat traditionele partijen lokaal sterk ingeplant zijn en ook ideologisch meer lokaal georiënteerd zijn. Resultaten wezen uit dat de nieuwere partijen hun afdelingen vaker ideologisch sturen en hulp aanbieden bij hun electoraal programma. Het is bekend dat het Vlaams Belang bijvoorbeeld de eigen afdelingen inhoudelijk sterk stuurt en dat ook Groen op een coherent kader inzet. Het blijkt nu dat zowel de N-VA als de PVDA deze strategie bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2012 hebben gekopieerd. Het blijkt dus dat de traditionele partijen een negatief verband met ideologische nationalisatie vertonen en dat er bij de nieuwe partijen een positieve relatie optreedt. Meer nog, die blijkt ook een sterke verklarende kracht te bezitten.

Met de hoge eisen van een lineaire regressie in het achterhoofd nuanceren we onze resultaten, deels door ze te onderwerpen aan een logistische regressie. De techniek wordt vooral gebruikt om nominale of ordinale afhankelijke variabelen, die niet via de lineaire regressie kunnen worden getoetst, toch te onderzoeken. Het draait erom de afhankelijke variabele binair te herschalen en in twee categorieën op te delen. Wel of niet genationaliseerd. Reden voor de bijkomende analyse is hier niet primair het karakter van de afhankelijke variabele, die immers metrisch is, maar de normaliteitsvereiste van de oorspronkelijke analyse. Zoals eerder vermeld werd de nationalisatiegraad via een logtransformatie herschaald om een (quasi)normaalverdeling te verkrijgen. Aan deze voorwaarde moet niet worden voldaan bij de logistische regressie (Lammers & Hendrickx, 1998). De methode lijkt sterk op een lineaire regressie maar werkt op basis van een kansenverdeling via de odds of beter de log odds. Er wordt nagegaan in hoeverre een bepaalde onafhankelijke variabele de kans tot wel of niet genationaliseerd zijn beïnvloedt. Een belangrijke beslissing bij de operationalisering betreft dus de dualisering van de afhankelijke variabele. Daarvoor werd de Netto Nationalisatiecoëfficiënt gebruikt. Indien deze tussen de 0 en 0.5 lag beschouwen we dit als een genationaliseerd programma, in overeenstemming met de interpretatie van voorheen. Een getal boven de 0.5 vatten we op als niet genationaliseerd. De methode houdt bijgevolg ook een informatieverlies in. Je deelt immers de afhankelijke metrische variabele op en onderzoekt wat er gebeurt als je één eenheid in de onafhankelijke toevoegt. Meestal zal het antwoord weinig zijn, terwijl bij de lineaire regressie zelfs het kleinste effect wordt waargenomen. Men kan er dus vanuit gaan dat een significante invloed een sterke invloed is bij de logistische regressieanalyse.

Dit blijkt ook onmiddellijk uit de tabel. We starten met te kijken naar de Hosmer en Lemeshow-test die een indicatie geeft of het gehele model een goede voorspelling is van de frequenties. In tegenstelling tot de lineaire regressie is het uitgebreide model 1 een betere fit dan het beperktere model 2. Dit wordt beaamd door de Nagelkerke R^2 . Omdat de logistische regressie geen verklarende proportie weergeeft aan de hand van R^2 wordt gewerkt met een pseudo R^2 , zoals de Nagelkerke. De interpretatie loopt voor een stuk gelijk maar mag niet zo sterk worden ervaren als de standaard R^2 . Hoe groter de Nagelkerke R^2 , hoe beter het model de variantie in de frequentie bij de afhankelijke variabele voorspelt (Mortelmans, 2010). Ook daar biedt het uitgebreide model een hogere voorspellingskracht. Het beeld van de individuele variabelen doet onze verwachtingen temperen. Bij het gebruik van 0.5 als bovengrens voor nationalisatie blijken enkel de steden een positief effect uit te oefenen.

Logistische regressie Nationalisatiegraad (BNC)

Variabelen	Model 1 (ExpB)	Model 2 (ExpB)
Dummy Stad	<u>3.657*</u>	<u>3.404*</u> (L)
Dummy Verstedelijke rand	1.886	1.332
Dummy Antwerpen	1.408	1.191
Dummy Limburg	1.417	1.345
Dummy Oost-Vlaanderen	0.997	0.855
Dummy Vlaams-Brabant	1.150	1.434
Dummy PVDA	1.567	2.616
Dummy sp.a	4.512	3.268
Dummy Groen	2.677	1.923
Dummy CD&V	4.084	2.658
Dummy Open Vld	3.820	3.462
Dummy Vlaams Belang	0.267	0.287
Dummy N-VA	3.471	3.134
Partijkopstuk	1.402	
Stemmenkanon	1.683	
Meerderheid	1.409	
Minderheid	0.976	
Enquête	2.876	
Hosmer and Lemeshow Test	0.435	0.123
Nagelkerke R ²	0.259	0.187

* Significant op 0.05 niveau

** Significant op 0.01 niveau

Het sterke effect is wel slechts significant op het 0.05 niveau. Omwille van de gehanteerde nationalisatiemaatstaf, die contra-intuïtief verloopt maar werd behouden voor de eenheid in de analyse, interpreteert men dit als een afname van de kans dat een programma genationaliseerd is met ongeveer 2.4 maal wanneer men zich in een stad bevindt. De andere factoren blijken hier geen invloed te hebben. We spreken in dit geval van een zwak model waarbij vooral de hoge drempelwaarde en het informatieverlies een rol spelen. De meerwaarde van de logistische regressie ligt vooral in het nuanceren van eerdere resultaten. Door het toevoegen van de logistische regressie is het gevaarlijk om te denken dat eerder gevonden verbanden geen betekenis meer hebben. Toch moeten we daarvoor het hele plaatje bekijken. De significante indicatoren boden ons bij de lineaire regressie een unieke kijk op het fenomeen ideologische nationalisatie. Het gaf aan dat nationalisatie deels verklaard kan worden via geografische variabelen en het type partij. Hoewel die factoren een positief verband vertonen met nationalisatie moeten we steeds in het achterhoofd houden dat inhoudelijke overeenstemming tussen beide bestuurslagen beperkt bleef, wanneer men naar de scores tussen 0 en 0.5 kijkt. Het is dus logisch dat een hoge drempelwaarde voor nationalisatie bij de logistische regressie de resultaten beïnvloedt.

Conclusie

Dit artikel ging dieper in op de vraag in hoeverre er gelijkenissen te vinden zijn tussen het lokale bestuursniveau en het nationale centrum. De nationalisatiethese werd opgevat als inhoudelijke of ideologische interferentie en werd voor de eerste keer via een vernieuwde methodologie onderzocht. Statistische analyse van 134

gekwantificeerde partijprogramma's bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen in Vlaanderen brachten ons tot één conclusie. De dorpsstraat wint het met millimeters verschil van de wetstraat. Er werd in 32% van de gevallen een vrij sterke overeenstemming gevonden en in 60% van de cases een balans tussen nationalisatie en lokalisatie. Het nationale voorbereidingsprogramma blijkt dus inhoudelijk wel als een sjabloon te dienen waardoor de Vlaamse lokale afdelingen gekenmerkt worden als gemiddeld ideologisch genationaliseerd. Wanneer we het fenomeen trachten te verklaren, bleken enkele variabelen invloedrijk te zijn. De tweede hypothese bleek te kloppen, maar onmiddellijk een paradox met zich mee te brengen. De gemeentegrootte heeft inderdaad een invloed op de nationalisatiemaat maar die relatie blijkt negatief in plaats van positief te zijn. Steden blijken vaker aan de nationalisatiegreep te ontsnappen en plattelandsgemeenten vallen vaker terug op hulp van de moederpartij. Meer zelfs, na de hoge drempelwaarde in de logistische regressie bleef de invloed van steden als enige sterk boven water. In navolging van het methodologisch debat kan men vaststellen dat voor het bepalen van een correcte nationalisatiemaatstaaf nuttig kan zijn de geografische invloed reeds vooraf te integreren (Bochsler, 2010). Toch is in onze ogen het verlies van nuance te groot wanneer men geen onderscheid maakt tussen gemeentelijke types, gelet op de sterke invloed van steden. Verder was het opvallend dat de groep nieuwe partijen, onder wie Groen, Vlaams Belang, N-VA en PVDA, voor een sterkere toename in de nationalisatiecoëfficiënt zorgden dan hun traditionele tegenhangers. De lokale CD&V afdelingen met traditioneel een sterke lokale verankering bleken zelfs volledig los van het nationale niveau te staan. De idee dat nieuwere partijen, onder invloed van hun beperkte lokale inplanting, hun afdelingen inhoudelijk sterk sturen wordt hier geaffirméerd. Naast de impact van steden blijkt deze tweedeling een grote verklarende factor te zijn in het nationalisatiedebat. De derde, vierde en vijfde hypothese, betreffende de invloed van een stemmenkanon of nationaal boegbeeld, het zetelen in de meerderheid en het gebruik van politieke marketing werden door de data ontkracht. In tegenstelling tot de verwachtingen droegen zij niet bij tot het verklaren van nationalisatie. Conclusie luidt dus dat dimensies die onderscheiden worden in electorale nationalisatie niet zomaar getransponeerd mogen worden op ideologische overeenstemming.

Toekomstig onderzoek kan het ideologische luik van het nationalisatiedebat zeker nog uitdiepen. De regionale focus van dit artikel kan uitgebreid worden naar een internationale context waarin comparatief onderzoek mogelijk wordt. De unieke methodologie kan vandaag al een meerwaarde vormen voor casestudies maar komt te kort voor een vergelijkend perspectief. De uitdaging zal zijn een codeerschema te ontwerpen dat toegepast kan worden op alle lokale verkiezingsprogramma's met het ene oog op een vergelijkend karakter en het andere op het onderscheidend karakter van elk bestuursniveau. Men moet blijven rekening houden met het gefragmenteerde karakter van de lokale politiek doorheen Europa, de verschillende invullingen van beleidsvrijheid en contextuele bevoegdheidsverdeling. Nationalisatie draait immers niet enkel om electorale resultaten of lokale partijsystemen, in tegenstelling tot de idee dat het mainstream onderzoek vandaag opwerpt.

We concluderen dat de lokale verkiezingen in hoofdzaak nog steeds over lokale thema's gaan. De lokale politiek is met andere woorden nog steeds een belangrijk beleidsniveau dat nu ook zijn inhoudelijke meerwaarde heeft bewezen.

Erkenningen

We zouden graag onze dank betuigen aan volgende personen. De vorming van dit artikel had ten eerste niet gekund zonder de begeleiding van Dr. N. Bouteuca, waarvoor dank. Prof. Dr. S. Lannoo en Dr. T. Schamp wil ik danken voor de methodologische ondersteuning en Prof. Dr. Steyvers voor de inhoudelijke. Verder druk ik mijn dankbaarheid uit aan mijn ouders en vrienden die hun waakzame oog over de paper lieten glijden en in het bijzonder naar Lies Reynaert, mijn bib-genoot en partner in crime.

Bijlage 1

Tabel 1: Inhoud codeerschema

Bevoegdheid (categorie)	Inhoud (geturfd aantal)
1. Communicatie en informatie	Gemeentelijke communicatie, citymarketing, campagne, sensibilisatie
2. Cultuur en vrije tijd	Algemeen vrijetijdsbeleid, bibliotheek, uitgaansleven, evenementen en concerten voor de eigen inwoners, verenigingsleven, kunst
3. Dienstverlening	Administratie, personeelsbeleid, loketdiensten, vergunningen, openingsuren
4. Digitalisering en vereenvoudiging	ICT, wifi, smartphone-apps, E-loket, vermindering administratieve lasten
5. Diversiteit	Racismebestrijding, gelijkwaardigheid, toegankelijkheid, halebiproblematiek, mindervaliden, burgerschap
6. Financieën	Budget, begroting, belastingen, BBC
7. Gemeenschap	Vlaamse cultuur en identiteit, gemeenschapsvorming, sociale cohesie, folklore, buurt en wijkwerking
8. Inspraak en participatie	Burgerdemocratie, consultatie, wijkraden, adviesraden
9. Integratie	Vreemdelingenproblematiek, Nederlandse lessen, inburgering, islamisering, LOI
10. Jeugd	Hangjongeren, jeugdverenigingen, jongeren als zelfstandige personen
11. Kind en gezin	Kinderopvang, gezinsbeleid, speelruimtes, opvoeding, combinatie kind en gezin
12. Landbouw en waterbeleid	Plattelandsontwikkeling, tuinbouw, overstromingsgebied, waterbeleid
13. Lokale economie	Zelfstandigen, lokale ondernemingen, tewerkstelling, horeca, bedrijfssterreinen
14. Milieu en duurzaamheid	Parken, groen in de stad, netheid, energie, afval, riolering, dierenwelzijn
15. Onderwijs	Onderwijsnetten, universiteit, stages, muziekacademie, avondonderwijs
16. Ontwikkelingssamenwerking en internationale relaties	Internationale uitstraling, fair trade, vredegemeente, jumalages, Europese invloed
17. Ouderen	Seniorenflats, serviceflats, levenslang wonen, rusthuizen
18. Politiek bestuur	Lokale overheid, beleidsvoorbereiding, samenwerking, intercommunales, regiolor, kerntakendebat, schepenen, PPS, nadruk op de gemeenteraad
19. Ruimtelijke ordening	Onderhoud, openbare werken, stedenbouw, technische diensten, infrastructuur, publiek eigendom
20. Sociaal beleid	OCMW-taken, gezondheid, vrijwilligers, sociale woningen, mantelzorg, schuldbemiddeling, dienstencheques, sociale activering
21. Sport	Sportvelden, stadions, zwembad
22. Toerisme en recreatie	Monumentenzorg, onroerend goed, evenementen om toeristen te lokken, festivals, carnaval, musea
23. Veiligheid	Politie, brandweer, criminaliteit, fraudebestrijding, drugsbeleid, GAS, BIN
24. Verkeer en mobiliteit	Verkeersveiligheid, parkeerbeleid, openbaar vervoer, fietsers en voetgangers, files
25. Wonen	Huisvesting, huismelkerij, CJT, privaat eigendom
99. Restcategorie	Alles zonder politieke boodschap

Bijlage 2

Tabel 2: Disproportioneel gestratificeerde steekproef naar partijen en gemeentetypes

	VB	LDD	N-VA	VLD	CD&V	Sp.a	GROEN	PVDA	Totaal
Steden	6	1	6	6	7	6	6	8	46
Verstedelijkt	6	3	6	4	7	6	6	1	39
Platteland	6	3	6	7	5	5	6	3	41
Totaal	18	7	18	17	19	17	18	12	126

Dit onderzoek maakt gebruik van een dataset waarin uiteindelijk 134 cases werden opgenomen waarvan 126 lokale programma's en 8 nationale voorbereidingsprogramma's (één per partij). Wegens de onhaalbaarheid om alle electorale programma's van alle partijen te coderen werd het universum in strata onderverdeeld. Er werd geopteerd om een quasi-evenredige verdeling tussen de strata gemeentetypologie (kolom links) en partij (rij bovenaan) te voorzien. Zoals te zien is in de tabel werden enkel afdelingen van nationale partijen opgenomen. Vermits we gebruik maken van het nationale voorbereidingsprogramma als toetssteen van de nationalisatiegraad waren we niet in de mogelijkheid lokale lijsten onder de loep te nemen. Lokale lijsten die zichzelf openlijk affiniëerden met een nationale partij of erkend werden door de moederpartij werden echter wel opgenomen¹⁶. Een goede indicator hiervoor is de aanwezigheid van een stemmenkannon of kopstuk. Zulke beslissing werd enkel genomen bij absolute zekerheid. Men kan opmerken dat de partij van de arbeid geen kamerzetels bezit of lijst Dedecker zich electoraal concentreert op West-Vlaanderen en de vraag stellen in welke mate dit nationale partijen zijn. Toch kunnen we een vermoeden voorleggen vermits beiden een brede partijorganisatie bezitten, regelmatig in het nieuws komen, een woordvoerder ter beschikking hebben en dus ten minste het potentieel hebben om een nationale speler te worden. De opdeling van gemeentes in strata kwam reeds aan bod in het resultaten luik van het artikel. Aan de andere kant van het verhaal kan men ook constateren dat die twee partijen minder lijsten hebben ingediend op 14 oktober en het moeilijk werd evenveel cases op te nemen in vergelijking met de traditionele partijen. We kozen ervoor zoveel mogelijk programma's van LDD en PVDA op te nemen. Dit heeft zowel een weerslag in het aantal cases dat duidelijk lager ligt dan de andere en de verdeling onder de gemeentetypes die minder proportioneel is. We willen concluderen dat de gerealiseerde steekproef representatief is voor het gekozen universum als men kijkt naar gemeentetypes en partijen maar dat de resultaten aangaande de PVDA en LDD met de nodige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd.

¹⁶ Het gaat bijvoorbeeld over de lijst Nief! (LDD Wordvoerder), AKTIEF (verwijzing naar PVDA), ProGenk (sp.a Genk), DAS (sp.a De Panne). We baseren ons telkens op de lokale websites en/of persbericht waarin de affiniteit officieel wordt onderstreept.

Bibliografie

- Ackaert, J. (2006). *Politiek in mijn gemeente*. Leuven: Davidsfonds.
- Ackaert, J., Reynaert, H. & Van Aelst, P. (2006). Hoe duurzaam is de heraangelegde Dorpsstraat? Lessen uit 8 oktober 2006. *Res Publica*, 49 (1), 213-225.
- Adriaansen, M. & Van Praag, P. (2004). *Hoe systematisch zijn kiezers op zoek naar hun kiezers? Politieke doelmarketing bij de verkiezingen van 2002*. University of Groningen: Documentatiecentrum Nederlands Politieke Partijen.
- Bochsler, D. (2010). Measuring party nationalisation: a new Gini-based indicator that corrects for the number of units. *Electoral Studies*, 29 (1), 155-168.
- Bouteca, N. (2011). *Van weermakers tot parapluverdelers. Een onderzoek naar mate van ideologische convergentie tussen sp.a en Open Vld op de sociaaleconomische breuklijn (1961-2010)*. Universiteit Gent: Departement Politieke Wetenschappen.
- Budge, I., Robertson, D. & Hearl, D. (1987). *Ideology, strategy and party change: spatial analyses of post-war election programmes in 19 democracies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buelens, J. & Deschouwer, K. (1996). *De Dorpsstraat is de Wetstraat niet. Een onderzoek naar de opvattingen van plaatselijke woordvoerders van nationale partijen*. Brussel: VUBpress.
- Buelens, J., Rihoux, B. & Deschouwer, K. (2008). *Tussen kiezer en hoofdkwartier*. Brussel: VUBpress.
- Caramani, D. (2012). The europeanization of electoral politics: An analysis of converging voting distributions in 30 european party systems. *Party Politics*, 18 (6), 803-823.
- Caramani, D. (2004). *The nationalization of politics: the formation of national electorates and party systems in Western Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clagget, W., Flanigan, W. & Zingale, N. (1984). Nationalization of the American Electorate. *The American Political Science Review*, 78 (1), 77-91.
- De Landtsheer, C. (2004). *Politiek impressiemanagement in Vlaanderen en Nederland*. Leuven: Acco.
- De Vries, P. (2008). *Candidate Image in Belgian Politics*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Deschouwer, K. (1991). *The nationalization of local politics. Some conceptual and empirical remarks with reference to local politics in Belgium*. XIth World Congress of the International Political Science Association. Buenos Aires, 1991.

Deschouwer, K. (1994). Local elections in Belgium: between nationalization and localism. In L. Lopez Nieto, *Local elections in Europe* (pp. 43-50). Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.

Deschouwer, K. (1996). Nationale partijen en gemeenteraadsverkiezingen. In J. Buelens, & K. Deschouwer, *De dorpsstraat is de wetstraat niet*. Brussel: VUBPRESS.

Ennsner, L., & Hansen, M. (2009). The Contingent Nature of Local Party System Nationalisation: The Case of Austria 1985–2009. *Local Government Studies*, 39(6), 777-791.

Franklin, B. & Richardson, J. (2002). Priming the Parish Pump: Political Marketing and News Management in Local Political Communications Networks. *Journal of Political Marketing*, 1 (1), 117-147.

VVSG. (2012). *Kennismaking met het lokale bestuur*. Brussel : MVE.

Heyndels, B. & Vuchelen, J. (1994). Ideologie en belastingsbeleid. In J. Buelens, & K. Deschouwer, *De dorpsstraat is de wetstraat niet*. Brussel: VUBPRESS.

Jones, M. & Mainwaring, S. (2003). The nationalization of parties and party systems. An empirical measure and an application to the Americas. *Party Politics*, 9 (2), 139-166.

Deschouwer, K. (2006). *Nationalisering van gemeenteraadsverkiezingen in België: trends en tegenstrijdigheden*. Politicologenetmaal. Den Haag, 2006.

Kasuya, Y. & Moenius, J. (2008). The nationalization of party systems: Conceptual issues and alternative district-focused measures. *Electoral Studies*, 27 (1), 126-135.

Kjaer, U. & Elkit, J. (2010). Local party system nationalisation: Does municipal size matter? *Local Government Studies*, 36 (3), 425-444.

Klingemann, H., Volkens, A., Bara, J. & McDonald, M. (2006). *Mapping Policy Preferences II: Parties, Electorates and Governments in Eastern Europe and the OECD 199-2003*. Oxford: Oxford University Press.

Lammers, B. & Hendrickx, J. (1998). *Inleiding Loglineaire Analyses*. Nijmegen: Vakgroep Methoden.

Laver, M. & Garry, J. (2000). Estimating policy positions from political texts. *American Journal of Political Science*, 44 (1), 619-634.

Lee, A. (1988). *The persistence of difference: electoral change in Cornwall*. Political Studies Association Conference. Plymouth, 1988.

Lees-Marshment, J. (2001). The marriage of politics and marketing. *Political studies*, 49 (4), 692-713.

- Lees-Marshment, J. (2003). Political Marketing. *Journal of Political Marketing*, 2 (1), 1-32.
- Lees-Marchment, J. (2009). *Political marketing: principles and applications*. London: Routledge.
- Morgenstern, S. & Swindle, S. (2003). Are politics local? An analysis of voting patterns in 23 democracies. *Comparative Political Studies*, 38 (2), 143-170.
- Morgenstern, S., Swindle, S. & Castagnola, A. (2009). Party nationalization and institutions. *Journal of Politics*, 71 (4), 1322-1341.
- Mortelmans, D., & Dehertogh, B. (2007a). *Uni- en bivariate analyse*. Leuven: Acco.
- Mortelmans, D. & Dehertogh, B. (2007b). *Regressieanalyse*. Leuven: Acco.
- Mortelmans, D. (2010). *Logistische Regressie*. Leuven: Acco.
- Olislagers, E., & Steyvers, K. (2013). De zoektocht naar de ideale partner: coalitievorming en portefeuillevverdeling na de gemeenteraadsverkiezingen van 2012. In H. Reynaert, & K. Steyvers, *De verkiezingen van 14 oktober 2012. De kracht van verankering?* Brugge: Vanden Broele.
- Rae, D. (1967). *The Political Consequences of Electoral Laws*. New York: Yale University Press.
- Reif, K., & Schmitt, H. (1980). Nine Second-Order National Elections. A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results. *European Journal of Political Research*, 8(1), 3-44.
- Robertson, D. (1976). *A Theory of Party Competition*. Bristol: John Wiley & Sons.
- Rodenbach, J., Steyvers, K. & Reynaert, H. (2013). Tussen dorpsstraat en Wetstraat? Burgemeesters als stemmenkampioenen en cumulards? In H. Reynaert, & K. Steyvers, *De kracht van verankering?* (pp. 141-161). Brugge: Vanden Broele.
- Rose, R. & Urwin, D. (1975). Regional Differentiation and Political Utility in Western Nations. *Contemporary Political Sociology Series* (6-007).
- Scammel, M. (1996). The Odd Couple: Marketing and Maggie. *European Journal of Marketing*, 30 (10), 122-134.
- Schattschneider, E. (1960). *The semi-sovereign people: A realist's view of democracy in Amerca*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Steyvers, K. & Reynaert, H. (2010). De gemeenteraadsverkiezingen als brandpunt van de lokale representatieve democratie. In H. Reynaert, & K. Steyvers, *De kerktorenpolitiek voorbij? Lokale politiek in Vlaanderen* (pp. 100-101). Brugge: Vanden Broele.

Studiedienst van de Vlaamse regering (2012). *Vlaamse Regionale Indicatoren*. Brussel.

Volkens, A. (2002). *Manifesto coding instructions (second revised edition)*.
Opgeroepen op februari 21, 2014, van Manifesto Project Database:
http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2009/1957/pdf/iii02_201.pdf

Wille, F. & Deschouwer, K. (2007). Het beschermd dorp: Nationale tendensen bij gemeenteraadsverkiezingen. *Res Publica*, 49 (1), 67-68.

Wring, D. (1996). Political marketing and party development in Britain: A "secret" history. *European Journal of Marketing*, 30 (10), 92-103.